

ASPECTE ALE VIEȚII POLITICE DIN JUDEȚUL DÂMBOVIȚA (23 AUGUST 1944 - 6 MARTIE 1945): ACȚIUNILE COMUNIȘTILOR DE PRELUARE A PUTERII PE PLAN LOCAL

Luiza Brojboiu (Tomșa)*

Rezumat: În perioada 23 august 1944-6 martie 1945, comuniștii din județul Dâmbovița au derulat o serie de acțiuni menite să ducă la cucerirea puterii politice pe plan local. Astfel, în concordanță cu ceea ce se întâmpla la nivel central, cu toată opoziția partidelor istorice, comuniștii dâmbovițeni împreună cu aliații lor din cadrul Frontului Național Democrat au schimbat în forță pe prefectul județului Dâmbovița și pe primarul orașului Târgoviște, precum și pe alți primari ai comunelor dâmbovițene, folosindu-se, totodată, pentru consolidarea poziției la nivel local și atragerea de noi aderenți, de tot arsenalul propagandistic avut la dispoziție, urmărind în același timp anihilarea adversarilor politici prin toate metodele.

Abstract: Between August 23, 1944 and March 19, 1945, Communists from Dambovita County carried out a series of actions designed to lead to the conquest of local political power. Thus, in accordance with what was happening at the central level, with the opposition of the historical parties, the Communists of Dâmbovița and their allies within the National Democratic Front changed forcefully the Prefect of Dâmbovița County and the Mayor of Târgoviște, as well as other mayors of the communes of Dambovita, using, at the same time, for strengthen the position at the local level and to attract new adherents, all the propagandistic arsenal available, watching to annihilate the political opponents, by all methods.

Cuvinte-cheie: Viața politică, 23 august 1944 - 6 martie 1945, județul Dâmbovița, comuniști, acțiuni de preluare a puterii.

Key-words: Political life, August 23, 1944 - March 1945, Dambovita County, Communists, actions of power takeover.

Este cunoscut faptul că în perioada anilor regimului de autoritate monarhică a lui Carol al II-lea (februarie 1938 - septembrie 1940), dar și în timpul guvernării lui Ion Antonescu (septembrie 1940 - august 1944) activitatea partidelor politice din România a fost aproape inexistentă, mai ales că, în luna martie 1938, partidele și grupările politice românești au fost dizolvate prin lege¹.

Deși în timpul celui de-al doilea război mondial, la nivel central dar și la nivel local, unii dintre liderii și membrii partidelor politice românești din perioada interbelică au ținut o strânsă legătură între ei și au derulat unele acțiuni secrete împotriva regimului lui Ion Antonescu (în special pe linia ieșirii României din război și încheierii unui Armistițiu cu Aliații), activitatea acestor partide s-a reluat oficial abia după 23 august 1944².

Astfel, începând cu toamna anului 1944 și în județul Dâmbovița s-au implicat în viața politică dâmbovițeană vechile partide tradiționale (istorice) din perioada interbelică (Partidul Național Liberal - P.N.L., Partidul Național Țărănesc - P.N.Ț.), alte partide precum Partidul Social Democrat - P.S.D., dar și unele care acum ieșeau din ilegalitate, cum a fost cazul Partidului Comunist Român - P.C.R.³. În aceste noi împrejurări, P.N.L din județul Dâmbovița a revenit în activitatea politică în luna septembrie a anului 1944, fiind condus de către Ion Irimescu-Cândești, Ion C. Nicolaescu și Polizu Dragomirescu⁴ (lideri cunoscuți ai liberalismului dâmbovițean din

---

* Drd., Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Școala Doctorală de Științe Economice și Umaniste, e-mail: l_tomsa@yahoo.com

¹ Scurtu (coord.), 2003, p. 395; pp. 410-414; Curculescu, 1996, p. 24, 46, 99.

² Hitchins, 1996, pp. 508-509, 521-530, 539-541; Curculescu, 1996, p. 24, 45, 99; A.N.I.C, D.J.D., Fond *Primăria orașului Târgoviște*, dosar 17/1944, f. 11.

³ Curculescu, 1996, p. 24, 46, 93, 99.

⁴ Curculescu, 1996, p. 24; A.N.I.C, D.J.D, Fond *Prefectura județului Dâmbovița*, dosar 1/1944, f. 1.

perioada interbelică)⁵. La rândul său, P.N.Ț. din județul Dâmbovița și-a reluat activitatea fiind condus de către Cezar Spineanu, fost lider al țărănismului la nivel local între anii 1918-1938⁶.

Și alte partide politice, pe lângă P.N.L. și P.N.Ț, aveau să își reia activitatea, așa cum am precizat, în județul Dâmbovița, după 23 august 1944. Dintre acestea, apropiate de comuniști și P.C.R., se afla P.S.D., care și-a reluat activitatea pe plan local în toamna anului 1944 fiind condus acum de Grigore Constantinescu⁷.

P.C.R. și-a început activitatea, de această dată în legalitate, în județul Dâmbovița în aceeași toamnă a anului 1944 avându-l ca președinte pe Petre Iubu. Foarte rapid însă, în drumul către acapararea puterii și pentru a-și consolida poziția comuniștii, printr-o intensă propagandă, au început atragerea de partea lor la nivel local a unor noi membrii, a unor formațiuni politice, a unor categorii sociale, dar și a întregii populații căreia îi făcea diverse promisiuni. Încă de la începutul lunii octombrie 1944 (după ce la nivel central P.C.R. la finalul lunii septembrie elaborase „*Platforma Frontului Național Democrat*” și aceasta era făcută cunoscută publicului prin „*Scânteia*”) și muncitorii din județul Dâmbovița începeau, conform aceluiași ziar al P.C.R., să se organizeze și își dădeau adeziunea de aderare la propunerile comuniștilor. Astfel, la 2 octombrie 1944 avea loc la Gura Ocnitei un miting și o întrunire a muncitorilor petroliști prin care, aceștia, după o serie de discursuri aderau la platforma Frontului Național Democrat (elaborată de P.C.R.) adoptând în acest sens, și o moțiune, în „*aclamațiile mulțimii*”⁸.

La rândul lor și țărani din județul Dâmbovița, care erau acum instigați de către comuniști și aliații lor din F.N.D. (care își pregăteau pas cu pas drumul către preluarea puterii la nivel local), au început să desfășoare o serie de acțiuni împotriva autorităților, fapt relatat la 2 octombrie 1944 de către „*Scânteia*”⁹. Nu erau însă acțiuni de amploare așa cum încerca să inducă în eroare publicul oficiosul P.C.R., ci, mai degrabă unele nemulțumiri ale țăranilor pe fundalul grelelor condiții economice din timpul celui de-al doilea război mondial¹⁰.

În același mod, într-o altă situație, după părerea comuniștilor, toată populația Târgoviștei fusese „*indignată*” de acțiunea unor „*legionari*” care cu ocazia trecerii unui convoi de prizonieri germani prin oraș le-au dat acestora țigări, pâine și chiar bani și chiar au admonestat și au vrut să bată un funcționar care le-a reproșat acest fapt¹¹.

În aceste împrejurări, s-a format la nivel local, la Târgoviște, la data 23 octombrie 1944, F.N.D., alianță politică care era alcătuită (ca și la nivel central) din Partidul Comunist Român, Partidul Social Democrat, Uniunea Patrioților, Sindicatele Unite, Frontul Plugarilor, Tineretul Unit, Femeile Patriotice. Alianța la nivel local fusese inițiată de P.C.R. reprezentat de Petre Iubu, Constantin Sandu și Vasile Toboșaru, P.S.D. reprezentat de Dumitru Petrovici, Ion Bănulescu și Grigore Rădulescu, Uniunea Patrioților reprezentată de Tănase Borțoi, Leonida Răsleț și Dumitru Bravache, Sindicatele Unite reprezentate de Alexandru Stănescu, Alexandru Coșăreanu și Ioan Luțu, Frontul Plugarilor reprezentat de Enache Scărlătescu, Gheorghe Mihai și Ion Zidaru, Tineretul Unit reprezentat de Gheorghe Dumitrache, Alexandru Crăcănel și Constantin Ciotoiu, Femeile Patriotice reprezentate de Maria Răsleț, Victoria Georgescu și Aurelia Klain. La această întrunire din 23 octombrie 1944, reprezentanții diverselor grupări politice din județul Dâmbovița, care luaseră la cunoștință de „*manifestul*” Frontului Național Democrat din România ce chema „*la unire toate forțele democratice din țară pentru constituirea unei forțe puternice în masa muncitorilor și țăranilor în vederea guvernării și administrării treburilor obștești*” au adoptat o „*hotărâre*” în trei mari puncte (a, b, c) prin care decideau înființarea Frontului Național Democrat în județul Dâmbovița (a), hotărând totodată ca cei care participaseră la această întrunire să constituie

⁵ Curculescu, 1996, pp. 198-199; Boriga, Moțoc (coord.), 2012, p. 275, 210.

⁶ Curculescu, 1996, p. 46; Boriga, Moțoc (coord.), 2012, p. 432; Curculescu, 1996, p. 200.

⁷ Curculescu, 1996, p. 99.

⁸ *Scânteia*, anul I, nr. 11, 2 octombrie 1944, p. 2.

⁹ *Scânteia*, anul I, nr. 11, p. 4.

¹⁰ *Scânteia*, anul I, nr. 11, p. 4.

¹¹ *Scânteia*, anul I, nr. 20, 11 octombrie 1944, p. 2.

„Comitetul de Conducere” al F.N.D. Dâmbovița (b), iar formațiunile care constituiau noua alianță politică urmau să ducă o acțiune viguroasă „pentru lămurirea și organizarea maselor, în județ și oraș”, pe baza mai multor puncte (c). Astfel la ultimul punct, c, al hotărârii reprezentanților grupărilor și formațiunilor politice care constituiau F.N.D. la Târgoviște, erau prevăzute 10 subpuncte pentru realizarea „acțiunii viguroase” de „lămurire și organizare” a populației din oraș, dar și în tot județul Dâmbovița: 1) continuarea războiului până la înfrângerea Germaniei, 2) îndeplinirea „sinceră și loială” a condițiilor de Armistițiu, 3) curățirea aparatului de stat și a vieții publice de „hitleriști, legionari și antonescieni”, 4) „democratizarea” țării pe baza proiectului de platformă propus de P.C.R., 5) transformarea comitetelor formațiunilor și grupărilor care formau F.N.D. în comitete ale acestei noi alianțe politice, 6) invitarea partidelor istorice (P.N.Ț și P.N.L.), dar și a altor formațiuni și partide politice „democratice” să adere la F.N.D., 7) alegerea unui secretar al F.N.D. care să aducă la îndeplinire toate hotărârile acestei noi alianțe politice (în persoana lui Tănase Borțoi), 8) stabilirea unui sediu al F.N.D. în Târgoviște (strada Stelea nr. 1), 9) ținerea unei mari adunări a F.N.D. la Sala de Arme din Târgoviște la data de 29 octombrie 1944, 10) înființarea unei gazete a F.N.D. Dâmbovița (cu titlul „Dâmbovița Liberă”, care să apară săptămânal, având ca redactor șef pe avocatul Grigore Constantinescu)¹².

Referitor la ultimul subpunct al hotărârii noii alianțe politice, acesta a și fost îndeplinit la scurt timp și noua alianță politică a publicat la Târgoviște începând cu data de 19 noiembrie 1944, nu așa cum se stabilise, sub titlul „Dâmbovița Liberă”, ziarul „Chemarea”, publicație la care au colaborat pe parcursul apariției acesteia (1944-1949) printre alții: Toma Rădulescu, Radu Gioglovan, Basil Popescu, Natalia Gabrielescu¹³.

Deși Tănase Borțoi – secretar al F.N.D. Dâmbovița, arăta că noua alianță politică reprezenta „voința întregului popor dâmbovițean”, P.N.L dar și P.N.Ț. din Dâmbovița au refuzat să adere la F.N.D., cu toate eforturile făcute de către comuniști și aliații lor politici, prin ziarul lor „Chemarea”, de a-i atrage pe liberalii și țărăniștii dâmbovițeni¹⁴.

În toamna anului 1944, la Târgoviște dar și în întregul județ Dâmbovița, comuniștii dar și aliații lor din F.N.D. instigau populația pentru schimbarea în forță a primarilor unor comune dâmbovițene (care conduceau destinele acestor localități încă din timpul regimului antonescian), schimbarea primarului orașului Târgoviște, dar și înlocuirea prefectului județului Dâmbovița, acțiuni care duceau în mod clar la întărirea puterii lor pe plan local, dar care s-au lovit de opoziția partidelor istorice¹⁵. Pe linia acestor demersuri „democratice” ale P.C.R. și ale aliaților lor din cadrul F.N.D., „Scânteia” prezenta, la 12 octombrie 1944, acțiunea de schimbare a primarilor „antonescieni” și „hitleriști” ai comunelor Stănești și Bălteni din județul Dâmbovița de către locuitorii acestor comune care preluau prin comitete alese de către ei, conducerea administrativă a acestora¹⁶, iar la 5 noiembrie același an aducea în atenție acuzațiile locuitorilor din comuna Finta, județul Dâmbovița, la adresa primarului „trădător” care era cu „moșierii și împotriva țăranilor”¹⁷.

Oficiosul comunist „Scânteia”, ca să arate publicului adeziunea populației la „înfăptuirile democratice” ale F.N.D., prezenta totodată în numărul său din 12 octombrie 1944 și acțiunea de organizare a altor categorii sociale din județul Dâmbovița, cum erau învățătorii dâmbovițeni „democrați”, care acum se organizau și doreau „purificarea” organizațiilor lor profesionale de elemente „legionaro-fasciste”¹⁸, dar și cazul țăranilor din comuna Comișani, județul Dâmbovița, care acum aderau la Frontul Plugarilor – F.P. (aliat al comuniștilor din cadrul F.N.D.)¹⁹.

¹² A.N.I.C, D.J.D, Fond *Frontul Național Democrat*, dosar 1/1944-1946, f. 3; *Scânteia*, anul I, nr. 44, 3 noiembrie 1944, p. 4; Curculescu, 1996, pp. 93-94.

¹³ Curculescu, 1996, p. 94; Paraschiva, Petrescu, 1982, pp. 16-17; Boriga, Moțoc (coord.), 2012, p. 146.

¹⁴ Curculescu, 1996, p. 94, 24, 25, 46.

¹⁵ Curculescu, 1996, pp. 24-25, 46, 94; A.N.I.C, D.J.D, Fond *Prefectura județului Dâmbovița*, dosar 85/1944, f. 238.

¹⁶ *Scânteia*, anul I, nr. 22, 12 octombrie 1944, p. 4.

¹⁷ *Scânteia*, anul I, nr. 46, 5 noiembrie 1944, p. 4.

¹⁸ *Scânteia*, anul I, nr. 8, 28 septembrie 1944, p. 3; *Scânteia*, anul I, nr. 22, 12 octombrie 1944, p. 4.

¹⁹ *Scânteia*, anul I, nr. 44, 3 noiembrie 1944, p. 4.

În aceste împrejurări, la 19 noiembrie 1944, avea loc la Târgoviște o adunare a F.N.D. la care participase, conform unor mărturii evident procomuniste, populația orașului și a județului Dâmbovița (muncitori din industria petrolieră, minieră, de armament, ceferiști, dar și țărani din cele mai îndepărtate localități) care umpluse „*strada*” dar și „*Sala de Arme*” (locul unde se desfășura efectiv adunarea). Astfel, cuvântul „*conducătorilor*” F.N.D., fusese ascultat de aproximativ 10.000 de persoane. Adunarea F.N.D. de la Târgoviște, din 19 noiembrie 1944, a fost prezidată de Tănase Borțoi (secretarul alianței politice) care în deschiderea lucrărilor a propus un „*prezidiu de onoare*” (din care făceau parte printre alți Malinovski, Vășinski, Ana Pauker, Gheorghiu Dej, Petru Groza, Constantin Titel Petrescu, Lucrețiu Pătrașcanu), dar și un „*prezidiu activ*” format din „*prietenul*” Oțel, „*prietena*” Livezeanu, „*tovarășul*” învățător Gogu Popescu, „*tovarășul*” Petre Iubu, Maria Răsleț, Sanda Coșoreanu, Ion Rădulescu, „*plugarul*” Mihail Gheorghe și profesorul Gioglovan. Același Tănase Borțoi arăta în cuvântarea sa motivația întrunirii F.N.D. Dâmbovița, precizând că cei care participau la această adunare veniseră pentru a-și spune „*durerile*” și a arăta dorința lor „*de luptă*”, dar și dorința de „*a-și da conducătorii*” de care aveau nevoie.

Secretarul F.N.D. Dâmbovița arăta, în acest context, că cei care se întruniseră nu vor pleca din sală până nu își impuneau hotărârile, iar „*poporul*”, care era chemat acum să-și hotărască soarta (de fapt „*populația dâmbovițeană*”), știa ce cale urma să aleagă. Ca răspuns la această cuvântare introductivă a lui Tănase Borțoi a luat cuvântul comunistul Gheorghe (Gogu) Popescu-Ghergani, care a arătat celor adunați că libertățile dobândite la 23 august 1944 se datorau Partidului Comunist, care dusese, prin oamenii săi, lupta antifascistă. „*Tovarășul*” Popescu arata în acest context că partidul comunist avea oameni hotărâți, patrioți, care ceruseră și care cereau curățirea aparatului de stat de „*fasciști și trădători*”, dar cei care trebuiau să facă aceasta erau ei înșiși „*epurabili*”. Vinovați de această situație - conform părerii comunistului Gogu Popescu - erau „*moșierii și capitaliști legionari*” care nu fuseseră arestați pentru că nu aveau caziere. Astfel, moșierii prin jandarmi îi băteau pe țărani, nu le dădeau voie să participe la această adunare, nu însămânțau pământurile, iar capitaliștii nu revendicau cererile muncitorimii. Alți vorbitori la această adunare a F.N.D. Dâmbovița (fiecare reprezentând un grup sau formațiune politică a noii alianțe politice) au invocat la rândul lor din diverse motive „*nevoia de schimbare*” și au cerut astfel schimbarea prefectului județului Dâmbovița, fiind propus pentru această funcție comunistul Gheorghe (Gogu) Popescu²⁰.

Cu această ocazie a adunării F.N.D. - Dâmbovița, din 19 noiembrie 1944, de la Târgoviște, a fost adoptată și o „*moțiune*” prin care, după ce se arăta că se cereau reprezentanții ai alianței politice în guvernul României pentru realizarea platformei de luptă propusă de comuniști, se trecea la înfăptuirea unor acțiuni concrete privind „*curățirea*” aparatului de stat local de „*elemente fasciste și profasciste*”, cerându-se astfel arestarea unor „*legionari criminali*”, precum Mircea Rizescu („*cunoscut prohitlerist*”), colonelul Vladimir Spătaru (fost prefect legionar), chestorul legionar Vătășescu, Anton Păun (administrator financiar), avocații Simionescu, Săvoiu, Bobi Ionescu, inginerul Cosasovici, învățătorul I.D. Pietrari, dar și a altor persoane. În aceeași „*moțiune*” reprezentanții F. N. D. - Dâmbovița cereau totodată exproprierea moșiilor mai mari de 50 de ha (mai ales cele ale moșierilor „*legionari și sabotori*”) și împărțirea lor la țărani care aveau puțin pământ sau deloc, aprobarea memoriilor muncitorilor de către administrațiile întreprinderilor, aprovizionarea județului cu produse de primă necesitate, oprirea speculei, ocrotirea mamei și copilului. În încheierea moțiunii, după invocarea unor motive și socotind că prefectul județului, colonelul Mihai Voia era „*criminal de război*”, se hotăra înlocuirea acestuia cu învățătorul comunist Gheorghe (Gogu) Popescu, iar în privința primarului Târgoviștei, Petre Ghe. Popescu care, după părerea celor adunați, avusese o atitudine ostilă împotriva Armatei Roșii și nu aprovizionase orașul cu alimente și lemne, se hotăra ca acesta „*să fie scos din postul pe care îl ocupă*” și înlocuit cu „*prietenul*” Ion Rădulescu²¹.

²⁰ A.N.I.C, D.J.D, Fond *Frontul Național Democrat*, dosar 1/1944-1946, ff. 4-5.

²¹ A.N.I.C, D.J.D, Fond *Frontul Național Democrat*, dosar 1/1944-1946, f. 6.

După această adunare a F.N.D. și după mai multe discuții care au avut loc la prefectura Dâmbovița, la 26 și 28 noiembrie 1944, între reprezentanții acestei alianțe politice și reprezentanți partidelor istorice (fiecare dintre acestea susținând câte un candidat), comuniștii și aliații lor din F.N.D. au impus, prin forță, (conform hotărârilor adoptate anterior), la 28 noiembrie 1944, ca prefect al județului pe comunistul Gheorghe Popescu-Ghergani. O zi mai târziu, la 29 noiembrie 1944, în aceleași condiții, de forță, candidatul F.N.D., Ion Rădulescu a fost impus ca primar al orașului Târgoviște²². Cu toată această impunere în forță a reprezentanților F.N.D. (în spatele căreia se afla P.C.R.) și fără discuții reale cu reprezentanții partidelor istorice dâmbovițene oficiosul comunist „*Scânteia*” relatează, la 1 decembrie 1944, despre evenimentele din județul Dâmbovița referitor la instalarea noului prefect și a noului primar al orașului Târgoviște: „*La Târgoviște aproape întreaga populație s-a adunat la o mare adunare ce a avut loc în ziua de 28 noiembrie. După ce a manifestat împotriva ministrului de interne Penescu, cerându-se arestarea lui, și pentru numirea în fruntea acestui minister a tovarășului Teohari Georgescu, s-a procedat la instalarea Prefectului ales încă acum două săptămâni, Gogu Popescu. Vechiul prefect fiind dispărut, prefectura a fost luată în primire pe proces verbal. Tot astfel s-a procedat și la primărie, unde a fost instalat noul primar Ion Rădulescu, membru al UP*”²³.

Acțiuni de forță ale comuniștilor din România și ale F.N.D., de schimbare a primarilor și a prefectilor au avut loc în toamna anului 1944 și în alte județe ale țării, unde această alianță politică își instala acum oameni fideli²⁴. La sfârșitul anului 1944 la nivel local, ca și la nivel central, unii dintre foștii legionari au aderat la P.C.R.²⁵.

În acest context, al acțiunilor de forță ale comuniștilor și ale F.N.D., partidele istorice au început să-și amplifice rezistența luând atitudine față de evenimentele care aveau loc, pe plan local, în județul Dâmbovița, dar și față de evenimentele care aveau loc în România. La nivel central, așa cum se cunoaște, miniștrii liberali și național-țărăniști au demisionat din guvernul condus de Constantin Sănătescu (2 decembrie 1944), ceea ce a dus la formarea unui nou guvern condus de Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944)²⁶. Totodată, comuniștii din Dâmbovița și aliații lor din cadrul F.N.D. (ca și la nivel central), doreau ca noul guvern, care urma să conducă România, să fie unul al acestei alianțe politice și organizau, în acest context, la Târgoviște o întrunire la care cereau un guvern al F.N.D.²⁷.

La finalul anului 1944, dar și în primele luni ale lui 1945, în județul Dâmbovița comuniștii și F.N.D. au impulsivat continuarea acțiunilor de schimbare a primarilor, dar și de împărțire de către țărani a pământului²⁸, acțiuni la care s-au opus, cu diverse mijloace și acțiuni, partidele istorice. Totuși, așa cum s-a întâmplat și la nivel central, în anul 1945, și în județul Dâmbovița, P.N.L. avea să se confrunte cu desprinderea unei grupări (condusă de Polizu Dragomirescu și Ion Irimescu Căndești – adepți ai lui Gheorghe Tătărescu), care a dus la formarea pe plan local a P.N.L. – Tătărescu²⁹. De acum înainte, în județul Dâmbovița (ca și la nivelul întregii României), P.N.L. a avut două formațiuni politice liberale: Partidul Național Liberal – Brătianu, având ca lideri locali pe Constantin I. Nicolaescu și Constantin Dimitriu și Partidul Național Liberal – Tătărescu, care avea, inițial ca lideri locali pe Polizu Dragomirescu și Ion Irimescu Căndești și, din vara anului 1945, pe Nicolae Rizescu³⁰.

În județul Dâmbovița, așa cum am arătat, P.N.L. – Brătianu a refuzat colaborarea cu F.N.D., dar P.N.L. – Tătărescu adera la programul de guvernare al acestei formațiuni politice începând cu luna martie 1945³¹. Din acest moment și până la ieșirea lor de pe scena politică, liberalii

²² Curculescu, 1996, pp. 24-25, 46, 94.

²³ *Scânteia*, anul I, nr. 71, 1 decembrie 1944, p. 5.

²⁴ Giurescu, 1996, pp. 41-42.

²⁵ Curculescu, 1996, p. 94.

²⁶ Giurescu, 1996, pp. 44-55; Rădulescu Zoner *et al.*, 2002, pp. 53-55.

²⁷ *Scânteia*, anul I, nr. 76, 5 decembrie 1944, p. 4.

²⁸ *Scânteia*, an II, nr. 134, 9 februarie 1945, p. 4; Rădulescu Zoner *et al.*, 2002, p. 72.

²⁹ Curculescu, 1996, p. 25.

³⁰ Curculescu, 1996, pp. 25-26.

³¹ Curculescu, 1996, p. 25.

dâmbovițeni și cele două formațiuni politice liberale au avut opțiuni diferite³².

Și P.N.Ț din județul Dâmbovița (ca și la nivel central), la începutul anului 1945 avea să se confrunte cu o scindare formându-se acum o nouă grupare: P.N.Ț. – Anton Alexandrescu, care a fost condusă de colonelul Constantin Săndulescu. De acum înainte, în județul Dâmbovița, (ca și la nivelul României) au existat (ca și în cazul liberalilor) până în anul 1947, două partide ale țărăniștilor: Partidul Național Țărănesc – Maniu și Partidul Național Țărănesc – Alexandrescu. Pe plan local în acord cu dispozițiile partidului și cu opinia liderului său, P.N.Ț. – Maniu a refuzat colaborarea cu F.N.D., dar noua formațiune P.N.Ț. – Alexandrescu a aderat la F.N.D.³³.

Așa cum am precizat, ulterior, acțiunile comuniștilor și ale aliaților din cadrul F.N.D.-Dâmbovița la începutul anului 1945 se îndreptau, ca și la nivel național, cu toată opoziția partidelor istorice, filialele locale, către rezolvarea prin forță a schimbării primarilor, a împărțirii pământului „moșierilor”, dar mai ales în direcția cuceririi totale a puterii prin îndepărtarea guvernului Nicolae Rădescu și instaurarea unui guvern al Frontului Național Democrat, condus practic de P.C.R.³⁴.

În aceste împrejurări, în oficiosul comunist „Scânteia” din 9 februarie 1945 apărea un articol intitulat „Reforma agrară și țăranii din județul Dâmbovița”, în care preotul Toma Voiculescu aducea în atenție promisiunile ministrului Agriculturii și Domeniilor Romulus Zăroni de a realiza cât mai repede, în primăvară, acțiunea de împărțire a pământurilor moșierești. Cu alte cuvinte, primăvara lui 1945 se apropia rapid și, țăranii, impulsionați de F.N.D., trebuiau să intre cât mai repede cu „plugurile în moșiile boierești”, așa cum promisese ministrul „brazdei”. Dar țăranii - conform autorului articolului - erau împiedicați de moșieri și apărătorii lor din minister să facă acest pas, care găseau tot felul de motive pentru a nu realiza rapid reforma agrară. Cu alte cuvinte, după aprecierea preotului Toma Voiculescu, cei care făceau parte din guvernul Rădescu, în afara elementelor F.N.D., nu doreau realizarea rapidă a împărțirii pământurilor moșierești și se împiedicau de acte, „discuții, planuri, propuneri”. De aceea, aprecia autorul articolului, reforma agrară trebuia lăsată pe seama „Comitetelor locale”, pentru că doar acestea știau precis care erau moșiile de împărțit, întinderea lor, cei îndreptățiți pentru împroprietărire, „respectându-se în întregime prevederile arătate în programul F.N.D.”. Astfel, aceste comitete puteau îndeplini dorințele plugarilor la sosirea primăverii. Cum Legea împroprietăririi întârzia să apară - conform preotului Toma Voiculescu -, iar Comisia Agrară lucra încet, plugarii „ardeau de nerăbdare” să împartă pământurile în județul Dâmbovița.

De fapt, țăranii dâmbovițeni împărțiseră unele moșii încă din toamna anului 1944 (și de la finalul aceluiași an), în localitățile Dragodănești - Sturzeni, Izvoarele, Tătărani, Priboiu. Aici, o adunare a plugarilor hotărâse împărțirea moșiei „Sturzeanca” (800 pogoane), care se afla în proprietatea „Casei Rurale”. Altă moșie împărțită de țăranii dâmbovițeni fusese în localitatea Valea Lungă - Gorgota, unde moșia Ciupaga - Copoleanca, de 600 pogoane, fusese dată țăranilor. Țăranii din Dâmbovița nu mai aveau răbdare și voiau repede pământurile, neputând aștepta deciziile celor care aveau această misiune și care tergiversau lucrurile, îndemnând la așteptare. „Acesta este spiritul vremii și ar fi nepolitic să nu se țină seamă de ei” - arată, referitor la plugari, autorul articolului din „Scânteia”. Și tot preotul Toma Voiculescu îndemna, în încheiere, ca ministrul Zăroni să nu uite de interesele plugărești și să „dejoace planurile moșierești de tergiversare”³⁵.

Pe fundalul „luptei” F.N.D. împotriva guvernului Rădescu, și cetățenii din județul Dâmbovița, dar și mai multe formațiuni politice, erau - conform aceluiași ziar „Scânteia” din data de 14 februarie 1945 - alături de „protestatarii” din Capitală, „înfierând” cuvântarea generalului Rădescu de la Sala Aro din București (11 februarie 1945), precum și toate acțiunile guvernului împotriva F.N.D. Astfel, Apărarea Patriotică din Dâmbovița „înfiează cu tărie mișelescul atentat împotriva redacției «Scânteii», precum și manifestațiile huliganice desfășurate duminică pe străzile

³² Curculescu, 1996, pp. 25-26.

³³ Curculescu, 1996, p. 46.

³⁴ Scânteia, an II, nr. 139, 14 februarie 1945, p. 5.

³⁵ Scânteia, an II, nr. 134, 9 februarie 1945, p. 4.

capitalei ca urmare a discursului primului ministru Rădescu”³⁶.

Pe lângă Apărarea Patriotică, un mesaj de susținere a „*Scânteii*” de către F.N.D. trimitea și ziarul acestei alianțe politice din Dâmbovița, „*Chemarea*”, Consiliul F.N.D. Dâmbovița, Uniunea Tineretului Comunist Dâmbovița, Uniunea Patrioților Dâmbovița, care promiteau, prin muncitori și țărani, să lupte împotriva guvernului Rădescu și a reacționarilor și să instituie un guvern al F.N.D.³⁷.

A doua zi, la 15 februarie 1945, „*Scânteia*” publica din nou un articol, în care primea prin corespondentul de la Târgoviște „*cererea*” întregii populații a județului Dâmbovița de a fi instituit un guvern F.N.D. Astfel, pe data de 13 februarie 1945 - conform „*Scânteii*” -, mii de muncitori, țărani, tineri, femei, ofițeri și soldați din Târgoviște au demonstrat în fața sediului Uniunii Patrioților împotriva „*hidrelor reacționare*”, care atentaseră împotriva redactorilor ziarului „*Scânteia*”, pentru împrăștierea țăranilor, cerând totodată confiscarea averilor „*criminalilor de război*”, dar mai ales pentru un guvern al F.N.D. În acest sens, cei care au manifestat la Târgoviște, la 13 februarie 1945, au adoptat și o *Moțiune*³⁸.

În același număr al „*Scânteii*” apărea un alt articol referitor la județul Dâmbovița, în care se aducea la cunoștință „*publicului*” că în comuna Băleni funcționa în continuare ca primar Stan Manole, „*antonescian fost legionar*”. Acest primar, conform „*Scânteii*”, colecta grâul de la săteni pentru armată, dar o parte din el îl măcina în interes propriu și îl vindea unor brutării din Târgoviște și Pucioasa, la prețuri de speulă. Ca măsură, „*sătenii din Băleni - Dâmbovița cer autorităților superioare și pretorului de la Bilciurești să-l scoată de la primărie pe Stan Gh. Manole, părtașul tuturor întrunirilor legionare de pe vremuri și omul care s-a îmbogățit din jaful făcut în avutul altora*”³⁹. Guvernarea Petru Groza, instalată cu forța la presiunea Uniunii Sovietice, la 6 martie 1945, a dus la noi mutații politice, dar și la o serie de dificultăți întâmpinate de partidele istorice la nivel central, dar și pe plan local. Comuniștii, simțindu-se acum mai puternici și folosindu-se și de aliații lor din cadrul F.N.D., au început, printr-o serie de acțiuni în județul Dâmbovița, să parcurgă pas cu pas drumul către acapărarea totală a puterii politice, dar orice acțiune a acestora pe plan local a avut de înfruntat opoziția partidelor istorice. Astfel, instalarea guvernului Petru Groza (la 6 martie 1945), avea să fie receptată de către comuniștii din Dâmbovița ca o mare victorie și, în acest context, organizația locală a P.C.R., a organizat la Târgoviște o adunare, unde a luat cuvântul prefectul județului, Gheorghe Popescu⁴⁰. Derularea evenimentelor din județul Dâmbovița în perioada 23 august 1944 - 6 martie 1945, confruntarea partidelor istorice cu comuniștii și aliații lor din cadrul F.N.D., a fost prezentată dintr-o singură perspectivă, așa cum se poate observa și cum nu putea fi altfel, în timpul regimului comunist, de către istoricii locali, care nu aduc în atenție decât „*lupta comuniștilor*” pentru preluarea puterii, eludând clar încălcarea ordinii de către aceștia și instalarea în forță a noilor autorități locale. Practic, celelalte forțe politice, în speță, *partidele istorice* din Dâmbovița nici nu au existat în tot acest proces complex de evenimente, ele nefiind amintite ci numite generic „*reacțiunea*”⁴¹.

Cert este că, în prezent, nici sursele documentare din perioada 23 august 1944 - 6 martie 1945, păstrate la Filiala Dâmbovița a Arhivelor Naționale Istorice Centrale, destul de puține și incomplete (*Fondurile Prefectura Județului Dâmbovița, Primăria orașului Târgoviște, Frontul Național Democrat, Blocul Partidelor Democratice, Poliția orașului Târgoviște, Legiunea de Jandarmi*), nu ne dezvăluie decât parțial, fragmentar, așa cum am relevat mai sus, o imagine a luptei acestor partide istorice cu comuniștii în drumul lor către cucerirea puterii totale a puterii politice pe

³⁶ *Scânteia*, an II, nr. 139, 14 februarie 1945, p. 5.

³⁷ *Scânteia*, an II, nr. 139, 14 februarie 1945.

³⁸ *Scânteia*, an II, nr. 140, 15 februarie 1945, p. 5.

³⁹ *Scânteia*, an II, nr. 140, 15 februarie 1945, p. 6.

⁴⁰ Curculescu, 1996, p. 94.

⁴¹ Ionescu-Râmnic, 1969, pp. 151-157; Ionescu, 1972, pp. 15-21; Ionescu, 1974, pp. 15-20; Dobrin, 1977, pp. 295-304; Ionescu, 1978-1979, pp. 383-384.

plan local⁴². Este posibil, așa cum s-a întâmplat mai târziu cu o parte a surselor arhivistice referitoare și la alegerile din anul 1946 din toată țara, ca documentele să fi fost intenționat distruse pentru anii 1944-1945 și în județul Dâmbovița, pentru a nu exista vreo dovadă împotriva acțiunilor ilegale de cucerire a puterii politice pe plan local.

BIBLIOGRAFIE

- A.N.I.C, D.J.D., Fond *Frontul Național Democrat*, dosar 1/1944-1946, Fond *Primăria orașului Târgoviște*, dosar 17/1944, Fond *Prefectura județului Dâmbovița*, dosar 1/1944, dosar 85/1944.
- Boriga, G., Moțoc, H. (coord.) 2012. *Enciclopedia orașului Târgoviște*. Ediția a II-a. Târgoviște: Bibliotheca.
- Curculescu, M. 1996. *Politică și istorie în Dâmbovița interbelică. Restituiri*. București: Times.
- Dobrin, P. 1977. Lupta maselor populare din județul Dâmbovița, conduse de comuniști, pentru înfăptuiri democratice în perioada 23 august 1944-30 decembrie 1947. *Valachica IX*, Târgoviște.
- Giurescu, D. 1996. *Guvernarea Nicolae Rădescu*. București: All.
- Hitchins, K. 1996. *România (1866-1947)*. București: Humanitas.
- Ionescu, G. 1972. Activitatea organizațiilor de masă din județul Dâmbovița, conduse de Partidul Comunist, în perioada 1944-1946. *Scripta Valachica IV*, Târgoviște.
- Ionescu, G. 1974. Activitatea comuniștilor din județul Dâmbovița pentru organizarea țărănimii în perioada 23 august 1944-6 martie 1945. *Documenta Valachica VI*, Târgoviște.
- Ionescu, G. 1978-1979. Date cronologice importante (1944-1947). *Valachica. Studii și cercetări de Istorie* 10-11, Târgoviște.
- Ionescu-Râmnic, G. 1969. Lupta pentru instalarea autorităților democratice în județul Dâmbovița după insurecția victoriei armate. *Valachica*, Târgoviște.
- Paraschiva, S., Petrescu, V. 1982. *Catalogul periodicelor dâmbovițene*. Biblioteca Județeană Dâmbovița, Târgoviște.
- Rădulescu Zoner, Ș., Bușe, D., Marinescu, B. 2002. *Instaurarea totalitarismului comunist în România*. București: Cavallioti.
- Scânteia*, anul I, nr. 11, 2 octombrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 20, 11 octombrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 44, 3 noiembrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 22, 12 octombrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 46, 5 noiembrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 8, 28 septembrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 22, 12 octombrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 44, 3 noiembrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 71, 1 decembrie 1944; *Scânteia*, anul I, nr. 76, 5 decembrie 1944; *Scânteia*, an II, nr. 134, 9 februarie 1945; *Scânteia*, an II, nr. 139, 14 februarie 1945; *Scânteia*, an II, nr. 134, 9 februarie 1945; *Scânteia*, an II, nr. 139, 14 februarie 1945.
- Scurtu, I. (coord.) 2003. *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România Întregită (1918-1940)*. București: Enciclopedică.

LISTA ABBREVIERILOR

- A.N.I.C, D.J.D.* – Arhivele Naționale Istorice Centrale, Direcția Județeană Dâmbovița.
Documenta Valachica – Documenta Valachica. Studii și materiale de istorie a culturii.
Valachica – Valachica. Studii și materiale de istorie și istoria culturii.
Scripta Valachica – Scripta Valachica. Studii și materiale de istorie și istorie a culturii.

⁴² Lipsa unor documente relevante de arhivă, lipsa presei locale (de partid) din perioada 23 august 1944 - 6 martie 1945 (în afara celei procomuniste – ziarul *Chemarea* și a celei independente – ziarul *Ancheta*) care să releve pe larg activitatea *partidelor istorice* din Dâmbovița după 23 august 1944 și lupta acestora cu comuniștii și aliații lor politici poate fi o explicație și asupra lipsei unor articole, studii, lucrări despre acestea după anul 1989. În prezent partidele politice dâmbovițene și activitatea lor dintre anii 1944-1947, sunt doar menționate în unele cercetări, fără a exista însă o dezvoltare a subiectului (Curculescu, 1996).